

สรุปการประชุม National Human Rights Institutions and Children in
Conflict Situation

ระหว่างวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2559

ณ กรุงดิลี ประเทศติมอร์ เลสเต้

วัตถุประสงค์ของการประชุม

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติติมอร์ เลสเต้ เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม National Human Rights Institutions and Children in Conflict Situation ขึ้นเพื่อประชุม แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดูแลสิทธิของเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้ง และการที่สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติและภาคส่วนต่างๆ จะสามารถเข้าช่วยเหลือในประเด็นด้านสิทธิต่างๆ

ทั้งนี้ ในการประชุมมีพิธีการต้อนรับเด็กชาวติมอร์ เลสเต้ (ปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่แล้ว) กลับบ้าน การประชุมในวันที่ 17-18 พฤษภาคม 2559 เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทั้งหมด 10 วัน ที่รวมถึงการเดินทางของคณะและการกลับไปเยี่ยมบ้านและครอบครัวทั้งในกรุงดิลีและในต่างจังหวัดของบุคคลกลุ่มนี้ด้วย

ผู้เข้าร่วม

ผู้เข้าร่วมประกอบด้วยผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ ประกอบด้วยผู้แทนภาครัฐ ผู้แทนจากสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติติมอร์ เลสเต้ อินโดนีเซียและไทย ผู้แทนจากภาคประชาสังคม ผู้แทนจากหน่วยงานกาชาดสากล และกลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้ง ทั้งนี้ คณะผู้แทนจาก กสม. ประกอบด้วย

1. นางฉัตรสุดา จันทร์तीयัง	กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
2. นางสาวปิยนุช ฐิติพัฒนะ	ผู้อำนวยการกลุ่มงานความร่วมมือสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ 2

ภูมิหลังของประเทศติมอร์ เลสเต้

ติมอร์ เลสเต้ เป็นประเทศที่ตั้งอยู่บนเกาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยพื้นที่ถูกล้อมรอบด้วยพื้นที่ของประเทศอินโดนีเซีย แต่เดิมติมอร์ เลสเต้ได้ถูกปกครองโดยโปรตุเกส และโปรตุเกสได้ถอนตัวออกไปในปี พ.ศ. 2518 แต่ไม่ได้จัดการปกครองให้แก่ติมอร์ เลสเต้ อินโดนีเซียจึงได้ยึดครองติมอร์ตะวันออกเข้าเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2518 (ค.ศ. 1975) และในปี พ.ศ. 2542 (ค.ศ. 1999) ติมอร์ เลสเต้ได้แยกตัวออกเป็นอิสระ ซึ่งในช่วงนั้นได้เกิด เหตุการณ์ความขัดแย้งขึ้น ส่งผลให้เด็กและผู้ใหญ่จำนวนกว่า 4,000 คน ได้รับผลกระทบ บางคนกลายเป็นเด็กกำพร้าหรือต้องพลัดพรากจากครอบครัวของตนเอง

สาระสำคัญของการประชุม

1. การประชุม วันที่ 16 พฤษภาคม 2559 กับสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติติมอร์ เลสเต้

- ในวันที่ 16 พฤษภาคม 2559 ประธานสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติติมอร์ เลสเต้ Dr.Silverio Pinto Baptista ได้กล่าวต้อนรับบุคคลกลุ่มนี้กลับประเทศ ณ ห้องประชุมใหญ่สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติติมอร์ เลสเต้ และกล่าวถึงการได้รับเกียรติจากผู้แทนสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอินโดนีเซียและไทยที่เข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้

- Dr. Baptista กล่าวว่า บุคคลกลุ่มนี้เป็นกลุ่มบุคคลที่โชคร้าย เพราะจากการช่วยเหลือของหน่วยงานต่างๆ สามารถสืบหาครอบครัวที่แท้จริงได้จนพบ ในขณะที่ผู้ได้รับผลกระทบกว่าอีก 4,000 คน ยังไม่ทราบชะตากรรมว่าจะมีโอกาสพบครอบครัวหรือไม่ บุคคลกลุ่มนี้เป็นบุคคลกลุ่มที่สอง (12 คน) ที่ได้กลับคืนสู่บ้านเกิดอีกครั้ง โดยกลุ่มแรก (14 คน) ได้เข้าเยี่ยมบ้านเกิดเมื่อปีที่แล้ว ทั้งนี้ Dr. Baptista ได้ขอบคุณสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอินโดนีเซียที่มีส่วนในการช่วยเหลือให้บุคคลเหล่านี้ได้กลับมาเยี่ยมครอบครัวด้วย

- ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติติมอร์ เลสเต้ จะได้ประสานให้ความช่วยเหลือบุคคลกลุ่มนี้ต่อไป คือ หากบุคคลกลุ่มนี้เลือกที่จะอยู่ที่ติมอร์ เลสเต้ จะได้ประสานความช่วยเหลือกับหน่วยงานรัฐบาลอินโดนีเซียเกี่ยวกับใบรับรองการเกิดเพื่อจะดำเนินการเรื่องสัญชาติต่อไป แต่หากเลือกที่จะอยู่ที่อินโดนีเซียจะได้ประสานงานกับคณะกรรมการเพื่อการสูญหายและเหยื่อของความรุนแรง (The Commission for the Disappeared and Victims of Violence - Kontras) เพื่อขอให้ออกหนังสือรับรองการเป็นเหยื่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อขอรับการเยียวยาต่างๆ ต่อไป

2. การประชุม วันที่ 17 พฤษภาคม 2559

2.1 การประชุมร่วมกับนายกรัฐมนตรีนาย Rui Maria de Araujo ณ ทำเนียบนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรี

- นายกรัฐมนตรีนาย Araujo ได้ต้อนรับคณะ และมีการประชุมหารือร่วมกัน โดยที่ประชุมได้เปิดโอกาสให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบเล่าถึงปัญหาและความต้องการของตนเอง จึงมีผู้แทนจากคณะร่วมแลกเปลี่ยน พบว่าบุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ถูกพลัดพรากจากครอบครัว โดยขณะนั้นส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 5-15 ปี บางคนพ่อแม่ถูกฆ่าตาย ต้องอยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า บางคนถูกทอดทิ้ง หลายคนถูกพรากจากครอบครัว ถูกส่งตัวไปอยู่ที่อินโดนีเซียและเดิบโตขึ้นที่นั่น บางคนโชคร้ายได้อยู่กับครอบครัวที่ดี แต่บางคนก็ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเลี้ยงดูเอาชีวิตรอดด้วยตนเอง

- ขอร้องขอของบุคคลนี้ส่วนใหญ่ประกอบด้วย การขอให้ได้รับสิทธิในที่ดินที่เป็นของบรรพบุรุษของตนเอง และการที่สามารถเข้าออกประเทศติมอร์ เลสเต้ได้สะดวกขึ้น (ปัจจุบันยังต้องได้รับหนังสือตรวจลงตราก่อนเข้าประเทศ)

- ทั้งนี้ นาย Araujo ได้กล่าวขอบคุณ กสม. จัตราสุตาช ที่ได้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ โดยกล่าวถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นว่าเป็นเรื่องที่น่าเศร้า เกิดขึ้นมากกว่า 20 ปีแล้ว และการที่บุคคลกลุ่มนี้จะได้มาพบกับครอบครัวเป็นสิ่งที่ดี และทางติมอร์ เลสเต้ จะเปิดโอกาสให้บุคคลเหล่านี้ตัดสินใจเองว่าต้องการอยู่ที่ประเทศไหนต่อไป ทั้งนี้ ติมอร์ เลสเต้ รับรองการมีสัญชาติ 2 สัญชาติ บุคคลเหล่านี้จึงไม่ต้องเลือกและสามารถถือสัญชาติอินโดนีเซียและติมอร์ เลสเต้ได้พร้อมกันหากต้องการ

2.2 การประชุมร่วมกับประธานาธิบดี นาย Taur Matan Ruak ณ ทำเนียบประธานาธิบดี

- นาย Ruak ได้กล่าวต้อนรับคณะ และกล่าวว่าความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโลกนี้มีมากมาย แต่สิ่งที่เกิดขึ้นในติมอร์ เลสเต้นั้น ถ้าเทียบกับประเทศอื่นถือว่ายังน้อยกว่ามากนัก สำหรับกลุ่มบุคคลที่กลับบ้านในวันนี้ ถือเป็นโอกาสอันดีที่จะสามารถเลือกได้ว่าต้องการจะอาศัยที่ใด เป็นครอบครัวเดียวกัน (แม้ว่าจะไปอยู่อินโดนีเซีย) สามารถเดินทางกลับมาเยี่ยมครอบครัวได้เสมอ หรือจะแต่งงานมีครอบครัวที่นี่เลยก็สามารถทำได้ไม่ได้อึดอัดแต่อย่างใด ทั้งนี้ รัฐบาลติมอร์ เลสเต้ จะยังยินดีให้ความช่วยเหลือในประเด็นด้านสิทธิและจะช่วยติดตามกลุ่มคนที่ยังต้องการติดตามหาครอบครัวของตนเองต่อไป

3. การประชุม วันที่ 18 พฤษภาคม 2559 กับผู้แทนภาครัฐ และสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ณ กระทรวงการพัฒนาสังคม (Ministry of Social Solidarity)

ในการประชุมครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือ โดยมีผู้แทนหน่วยงานภาครัฐของติมอร์ เลสเต้ ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการพัฒนาสังคม ผู้แทนรัฐสภา และสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เข้าร่วมหารือบนเวที สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการขอสัญชาติ ว่าตามรัฐธรรมนูญบุคคลที่เกิดในติมอร์ เลสเต้ หรือมีบิดาหรือมารดาเป็นชาวติมอร์ เลสเต้ สามารถขอสัญชาติได้ และปัจจุบันติมอร์ เลสเต้รับรองบุคคลถือครองสองสัญชาติ ดังนั้นบุคคลกลุ่มนี้หากกลับมาอยู่ที่ติมอร์ เลสเต้สามารถถือสัญชาติได้ทั้งอินโดนีเซียและติมอร์ เลสเต้

- ผู้แทนจากกระทรวงการต่างประเทศ กล่าวถึงคณะกรรมการเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและมิตรภาพ (Commission on Truth and Friendship - CTF) ซึ่งเป็นคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลติมอร์ เลสเต้และอินโดนีเซีย ตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ความช่วยเหลือ และภารกิจหนึ่งคือการติดตามผู้สูญหายที่หายไปในช่วงความขัดแย้ง โดยภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมโดยที่ผ่านมาจะเห็นว่าทั้งติมอร์ เลสเต้และอินโดนีเซียมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัน เห็นได้จาก การเยี่ยมเยียนระหว่างประเทศของผู้มีระดับสูง การที่มีความสัมพันธ์ที่ดีทางเศรษฐกิจ และการที่มึ่นักเรียนจากติมอร์ เลสเต้ไปศึกษาต่อที่ประเทศอินโดนีเซียจำนวนมาก (ปัจจุบันอยู่ที่

ประมาณ 5,000 คน) ทั้งนี้ การให้ความช่วยเหลือบุคคลกลุ่มนี้จะดำเนินต่อไปผ่านการประชุมหารือต่างๆ ทั้งในระดับรัฐมนตรี โดยเห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งในอนาคตจะได้เชิญเพื่อเข้าร่วมหารือด้วย

- ผู้แทนรัฐสภา กล่าวว่า ปัจจุบันติมอร์ เลสเตให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก รวมถึงเด็กในสถานการณ์ความขัดแย้ง โดยในกรณีที่เกิดขึ้นนี้จะให้ความสำคัญและช่วยเหลือ และหากต้องการจะอยู่ที่ติมอร์ เลสเตต่อไปจะประสานงานเพื่อให้ได้สัญชาติต่อไป

- ผู้แทนจากสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอินโดนีเซีย นาย Dianto Bachriadi กล่าวถึงความสำคัญที่จะต้องมีการนำข้อตกลงของ CTF มาใช้ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะการแสวงหาผู้สูญหายที่เกิดจากสถานการณ์ความขัดแย้งนั้น โดยทางสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอินโดนีเซียจะผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการติดตามผู้สูญหายที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ความขัดแย้งต่อไป

ตั้งแต่ปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีผู้ที่ได้กลับมาติมอร์ เลสเตเพียง 26 คนเท่านั้น ถือว่าน้อยมาก ถ้าเทียบกับสถิติ 4,000 คนที่สูญหายไป ดังนั้น รัฐบาลทั้งสองประเทศจะต้องร่วมมือกันให้มากกว่านี้ และบุคคลเหล่านี้จะต้องได้รับการดูแลด้านสิทธิ การเยียวยา และการดูแลในฐานะที่เป็นเหยื่อด้วย ทั้งนี้ เห็นว่าการนำกระบวนการสมานฉันท์ทางสังคม (social reconciliation) มาใช้จะเกิดประโยชน์กับบุคคลกลุ่มนี้และประเทศทั้งสอง (ติมอร์ เลสเต และอินโดนีเซีย) ได้

4. การหารือกับนายชูศักดิ์ กุลวัฒนาพร อัครราชทูตที่ปรึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงดิลี

- นายชูศักดิ์ กล่าวต้อนรับที่ กสม. นครสุดาช เข้าเยี่ยมพบ โดยกล่าวถึงสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับคนไทยในติมอร์ เลสเตว่าไม่ได้พบปัญหาอย่างใดมากนัก กลุ่มคนไทยที่อาศัยอยู่ในติมอร์ เลสเต มีเพียงประมาณ 30-40 คน และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเจ้าของกิจการร้านอาหาร นวดแผนไทย หรือกิจการเสริมสวยทำเล็บ หรือในบางกรณีติดตามคู่สมรสเข้ามาอยู่ โดยทั่วไป ที่ผ่านมามีเพียงการร้องเรียนของผู้หญิงชาวไทยหนึ่งรายที่เมื่อแต่งงานและมาอยู่ที่ติมอร์ เลสเตเงินมีบุตรแล้ว ไม่สามารถปรับตัวอยู่ได้ จึงต้องการกลับประเทศ แต่ทางฝ่ายสามีไม่ยินยอม

- ความเป็นอยู่โดยทั่วไปในติมอร์ เลสเต ถ้าเทียบกับประเทศไทย ไม่ดีนัก ประเทศยังไม่สามารถผลิตอาหาร หรือสินค้าอุปโภคเองได้ และยังคงอาศัยการนำเข้า (ส่วนมากจากอินโดนีเซียและจีน) ในภาพรวม รายได้หลักของประเทศคือน้ำมัน และขณะนี้ไทยพยายามส่งเสริมให้นักธุรกิจชาวติมอร์ รู้จักกับประเทศไทยมากขึ้น โดยส่งเสริมให้เข้าร่วมงานแสดงสินค้าต่างๆ เช่น งานแสดงสินค้าอาหารในไทยเพื่อเป็นช่องทางการขยายโอกาสด้านการค้ากับประเทศไทยต่อไป

5. บทบาทของกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม. จัตราสุตา จันทรดียิ่ง) ในการประชุม

ได้แสดงความยินดีกับการที่บุคคลกลุ่มนี้มีโอกาสได้กลับคืนสู่ครอบครัว และมีโอกาสเลือกความต้องการอยู่อาศัยที่ใดต่อไป รวมถึงการที่จะได้รับช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ถึงประเด็นสิทธิที่ถูกรื้อถอน ทั้งนี้ ได้มีการแจ้งที่ประชุมถึงบทบาทหน้าที่ของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีอำนาจในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมีอนุกรรมการที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก โดยตรง และปัจจุบันได้มีการประชุมอยู่อย่างสม่ำเสมอ และมีกิจกรรมเด่นที่กำลังดำเนินการในขณะนี้ เช่นการจัดทำหลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาในระบบการศึกษาภาคบังคับ

นางสาวปิยนุช ฐิติพัฒนะ
ผู้บันทึกการประชุม
นายภูวดล วีระเวชพิสัย
ผู้ตรวจบันทึกการประชุม